

Agora - Kreatív közösségi háló I. – Célterületi közösségfejlesztés

Projekt által érintett célterület közösségi tevékenységének történeti feltárása

Szombathely – 3. célterület

1) Célterületi keret és módszertan

Érintett városrész és lehatárolás

A 3. célterület a szombathelyi Északi városrész, amely földrajzilag és társadalmilag is több, eltérő jellegű településrészből áll. Ide tartozik a Stromfeld lakótelep, a Minerva lakópark, valamint a részben kertvárosias herényi–kámoni övezet. A célterület lakosság száma megközelítőleg 14 300 fő, ami a város teljes népességének mintegy egyötödét jelenti, így ez Szombathely egyik legnépesebb fejlesztési egysége.

A terület lehatárolását a cselekvési terv az alábbi utcák és természetes határok mentén rögzíti: 89-es út – Perint patak – Vasúti töltés – Paragvári utca – Deák Ferenc utca – Wesselényi utca – Széll Kálmán utca – Söptei utca – 87-es út. Ez a körvonal magába foglalja:

- délen a Stromfeld-lakótelepet (paneles beépítés, 1970–1980-as évek),
- középen a Minerva lakóparkot (2000-es évektől fokozatosan kiépülő, új társasházak lakóövezetét),
- északon pedig a herényi és kámoni városrészekhez tartozó családi házas, kertvárosi beépítést.

A terület egésze városszerkezeti szempontból átmenetet képez a sűrűn beépített belváros és a zöldövezeti külváros között. A lakótelepi, lakóparki és kertvárosi elemek együttes jelenléte miatt a városrész többarcú: a panelházakhoz és a társasházakhoz kapcsolódó közösségi élet más szerkezetű, mint a kertvárosi részek hagyományos civil és egyházi közösségei.

A városrész szerkezete meghatározza a közösségi élet térbeli logikáját is:

- a Stromfeld lakótelepen a közösségi élet fő helyszínei a játszótérek, a fitneszpark, az iskolák és az utcai mikroközösségek;
- a Minerva lakóparkban a fiatal családokhoz kötődő kapcsolatháló erős, de a közösségi infrastruktúra még kevésbé fejlett;
- a herényi–kámoni kertvárosi övezetben a civil szervezetek és a vallási közösségek adják a közösségi élet stabil bázisát (különösen a Herényi Kulturális és Sportegyesület és a Kámoni Arborétumhoz kötődő közösségek).

E három szerkezeti egység – a lakótelepi, lakóparki és kertvárosi közeg – egymásra épülő, de eltérő közösségi mintázatokat mutat. Ez indokolja, hogy a történeti feltárás módszertana többféle közösségi szintet érint: a szomszédsági csoportokat, az intézményi és civil hálózatokat, valamint a kulturális örökséghez kapcsolódó hagyományokat.

Kötelező keret és szakmai háttér

A TOP Plusz 3.2.1–23 – Fenntartható humán fejlesztések (ESZA) felhívás előírja, hogy a helyi közösségfejlesztési folyamat részeként minden célterület esetében el kell készíteni a „településrész közösségi tevékenységének történeti feltárását, annak közzétételét és archiválását”.

Ez a feladat az AGORA Savaria Nonprofit Kft. koordinálásával, a helyi közgyűjtemények (Savaria Múzeum, Smidt Múzeum, Berzsényi Dániel Könyvtár) és civil szervezetek (Herényi Kulturális és Sportegyesület, Kámoni Arborétumért Egyesület) együttműködésében valósul meg.

A felhívás a feltárás elvégzését közösségi munkamódban írja elő: az adatgyűjtés, a helyi tudás feltérképezése és az eredmények bemutatása a lakosság aktív bevonásával történik. A történeti feltárás eredményeinek nyilvános közzététele és archiválása biztosítja, hogy a helyi tudás és a közösségi emlékezet hosszú távon is megőrződjön és kutathatóvá váljon.

A projekt célja tehát nem pusztán a múlt dokumentálása, hanem annak bemutatása, hogy az északi városrész – a Stromfeld-lakótelep, a Minerva-lakópark és a herényi–kámoni övezet – hogyan vált Szombathely egyik legösszetettebb közösségi terévé, ahol a hagyomány, az urbanizáció és a civil aktivitás egyszerre van jelen.

2) Községi élet idővonala

Az északi városrész – amely ma a Stromfeld-lakótelepet, a Minerva-lakóparkot és a Herény–Kámon kertvárosi övezetet foglalja magába – Szombathely egyik legsokszínűbb társadalmi térsége.

A községi élet itt különböző forrásokból és korszakokból táplálkozik: a régi falusi hagyományok, a szocialista lakótelepi kultúra és az újkori városi lakóparkos életforma egyszerre van jelen. Az alábbi idővonal a városrész községi fejlődésének főbb állomásait mutatja be.

1950–1970 – Herény és Kámon még önálló községek; a Stromfeld-lakótelep kialakulása

A második világháborút követően Herény és Kámon még különálló településrészként működtek, saját civil és egyházi közösségekkel. Mindkettőnek hagyományos falusias szerkezete volt, a lakosság többsége mezőgazdaságból és kézműves tevékenységből élt. A térség identitását a helyi egyházközségek, a népi vallásosság és a községi rendezvények (búcsúk, plébániai ünnepek) tartották fenn.

A városrész arculata a hatvanas években kezdett megváltozni, amikor Szombathely lakásépítési programjainak részeként megindult a Stromfeld-lakótelep kialakítása. Az 1960-as évek végére felépültek az első középmagas és házgyári panelépületek, amelyek új társadalmi összetételű lakosságot vonzottak: fiatal családokat, városi alkalmazottakat és tanárokat. Ez a korszak a hagyományos herényi–kámoni községek mellett egy új, városi jellegű községi kultúra megjelenésének kezdete volt.

1980–1990 – Lakótelepi életforma és közösségi szerveződések kezdete

A Stromfeld-lakótelep a nyolcvanas évekre Szombathely egyik legsűrűbben lakott városrészévé vált.

A paneles beépítés ellenére a lakók közösségi életre való hajlandósága erős maradt: a háztömbök közötti parkok, játszóterek és belső udvarok a mindennapi találkozások helyszínei lettek.

A lakóközösségek spontán módon kezdtek szerveződni: játszótéri szülői körök, háztömbi beszélgetések, közös kert- és padfelújítások jellemezték ezt az időszakot.

Az iskolák (különösen a Stromfeld-lakótelephez közeli általános iskola és óvoda) szintén fontos szerepet játszottak a közösség életében. Az 1980-as években ezek az intézmények a közösségi élet informális központjai voltak – az ünnepek, gyermeknapok és iskolai sportesemények a városrész lakói számára is közös programot jelentettek. A lakótelepi életforma ekkor alakította ki azt a közösségi mintát, amelyre a későbbi civil szerveződések is építhettek.

2000–2010 – A Minerva-lakópark épülése és a civil kezdeményezések megerősödése

A 2000-es évek elején újabb városszerkezeti átalakulás indult meg: a Stromfeldtől nyugatra elhelyezkedő, korábban beépítetlen területeken megkezdődött a Minerva-lakópark építése. Ez a folyamat új demográfiai hullámot hozott: fiatal, gyakran más városrészekből vagy környékbeli településekről beköltöző családok jelentek meg, akik modern lakókörnyezetben, de közösségi igényekkel éltek. A lakópark új közösségi formákat teremtett: szülői csoportok, lakóparkos közösségi oldalak és lakógyűlések kezdték szervezni a helyi életet.

Ezzel párhuzamosan a városrész északi részén, a hagyományos Herény–Kámon térségben megerősödtek a civil közösségek. A Herényi Kulturális és Sportegyesület létrehozta és működteti a Herényi Házat, amely a városrész kulturális központjává vált. Itt rendszeres művészeti, közösségi és ismeretterjesztő programokat tartanak. A Kámoni Arborétum – mint országos jelentőségű botanikus gyűjtemény – szintén a közösségi élet egyik motorjává vált: tavaszi és őszi rendezvényei több ezer látogatót vonzanak, erősítve a helyi identitást.

Ez az időszak a civil aktivitás újjászületésének korszaka: a városrészben egymás mellett éltek a lakótelepi, lakóparki és kertvárosi közösségek, s mindegyik a maga módján kereste a kapcsolódást a város egészéhez.

2020–2025 – Új közösségi formák és civil megerősödés

Az elmúlt években az északi városrészben újra hangsúlyt kapott a közösségfejlesztés, részben a városi TOP Plusz projektnek, részben a helyi szervezetek megnövekedett aktivitásának köszönhetően.

A Herényi Ház mára a városrész legstabilabb közösségi központja, ahol évente több tucat kulturális és civil program zajlik, a helyi lakosság és a város többi része számára egyaránt nyitottan.

A Kámoni Arborétum továbbra is a természethez és a zöld életmódhoz kötődő közösségi rendezvények kulcshelyszíne.

A Stromfeld- és Minerva-területeken ugyan kevés a hagyományos közösségi infrastruktúra, de megjelentek a lakótelepi önszerveződések: kutyás csoportok, sportbaráti közösségek, közös zöldterület-gondozások, valamint digitális szomszédsági hálózatok (Facebook-csoportok, hirdetési fórumok). Ezek a formák új, rugalmas közösségi kapcsolódásokat teremtenek, amelyek az online és a fizikai térben egyaránt működnek.

A 2020-as évek a városrész számára a civil és lakossági együttműködés kiteljesedésének időszaka: a hagyományos herényi–kámoni identitás és a fiatal lakótelepi/lakóparki közösségek most először kezdenek tudatosan egymásra hangolódni. A folyamat eredményeként az Északi városrész ma Szombathely egyik legélőbb közösségi laboratóriuma, ahol a zöld környezet, a civil aktivitás és a városi életmód kiegyensúlyozottan találkozik.

Az idővonal tanúsága szerint az Északi városrész közösségi története három örökségből építkezik:

1. a herényi–kámoni települési hagyományokból,
2. a Stromfeld-lakótelep szocializációs és együttélési mintáiból,
3. valamint a Minerva-lakópark modern, családcentrikus közösségi modelljéből.

E három forrás együttese adja azt a „zöld-urbánus” karaktert, amely a városrész legfontosabb sajátossága: hagyományokra épül, de a jövő felé forduló közösségi mintákat is hordoz.

3) Fő témák és közösségi tanulságok

Az Északi városrész különlegessége abban rejlik, hogy három eltérő városi karakter találkozik benne:

a hagyományos kertvárosi örökség (Herény–Kámon), a klasszikus szocialista lakótelepi struktúra (Stromfeld), és az új beépítésű lakóparkos környezet (Minerva). E sokszínűségből fakadóan a közösségi élet is rétegzett, egyszerre jelenik meg benne a hagyományőrzés, a modern városi életforma és a közösségi újjászerveződés igénye.

A közösségi feltárás során öt fő tematikus tanulság rajzolódott ki, amelyek az északi városrész identitásának, működésének és jövőbeli fejlesztési irányainak is alapját képezik.

T1. „Többarcú városrész” – kertvárosi hagyomány és lakótelepi modernitás együttélése

Az Északi városrész belső sokfélesége a helyi identitás alapvető jellemzője. A kertvárosi Herény és Kámon közösségei évszázados hagyományokat őriznek, amelyek a települési múltból – gazdálkodás, vallási ünnepek, civil önszerveződések – erednek. Ezzel párhuzamosan a Stromfeld-lakótelep a városias infrastruktúra és a közösségi együttélés modern mintáit hordozza.

A két életforma egymás mellett létezése egyedülálló szociális és kulturális szövetet hozott létre. Míg a lakótelepi részen a szomszédsági hálók, játszótéri közösségek és iskolai kapcsolatok a meghatározók, addig a kertvárosi zónában a civil egyesületek, plébániai közösségek és

hagyományőrző csoportok adják a közösségi keretet. A közös pont az, hogy mindkét szféra a közvetlen emberi kapcsolatokra épít, és mindkettőben erős a „helyhez kötődés” érzése.

Ez a kettősség ugyan kihívásokat is hordoz (különböző igények, életmódok, infrastrukturális elvárások), de egyben lehetőség is: a városrész képes integrálni a múlt értékeit és a jövő igényeit.

T2. „Herényi–kámoni gyökerek” – hagyományőrzés, identitás, civil bázis

A városrész északi részét meghatározza a Herényi és Kámoni városrészek civil hagyománya, amely Szombathelyen egyedülálló folyamatosságot mutat. A Herényi Kulturális és Sportegyesület által működtetett Herényi Ház nemcsak programhelyszín, hanem identitáshordozó intézmény is. Itt rendezik a város egyik legjelentősebb közösségi eseményét, a Herényi Virágutat, amely több mint húsz éve a helyi civil szervezetek, kézművesek és lakosok közös ünnepe. A Házban zajló kézműves műhelyek, tánc csoportok és sportegyesületi rendezvények ma is erősítik a helyi önazonosságot.

Hasonlóan fontos a Kámoni Arborétum, amely nemcsak botanikai érték, hanem közösségi tér is: a természetvédelmi szemlélet és az oktatási programok révén a városrész zöld identitásának szimbolikus központja. E két intézmény – a Herényi Ház és az Arborétum – civil bázisként működik: hidat képeznek a régi kertvárosi lakosok és az újonnan beköltözők között, miközben a városi szintű közösségi hálózatban is aktívak.

T3. „Hiányzó közösségi mag” a Stromfeld–Minerva térségben

A Stromfeld-lakótelep és a Minerva-lakópark területén a közösségi élet főként informális keretek között zajlik. Bár az alapinfrastruktúra (játszóterek, sportpályák, zöldterületek) adott, a városrész ezen részében nem található önálló, állandó közösségi ház vagy klubhelyiség, amely a lakók számára közös térként működhetne.

A közösségi interjúk és kérdőívek tanúsága szerint a lakók igényelnék a helyi rendezvényeket, klubfoglalkozásokat, gyermek- és családi programokat, de ezek szervezésére jelenleg kevés a dedikált helyszín. E hiány következtében a Stromfeld–Minerva térségben a közösségi élet „szórványosan”, az iskolákban, parkokban, sportpályákon vagy ideiglenes helyszíneken szerveződik.

A lakóparkban élő fiatal családok számára fontos lenne egy olyan „közösségi mag”, amely nemcsak infrastruktúrát, hanem szervezett közösségfejlesztési keretet is biztosít. Ez a hiány jelenleg a városrész egyik fő fejlesztési kihívása, de egyben lehetőség is: új típusú, lakossági együttműködésen alapuló közösségi tér (pl. mobil AGORA-pont vagy közösségi konténer) kialakítása hosszú távon erősíthetné a helyi összetartozást.

T4. „Zöld tengely” – Arborétum, Perint-part és fitnesspark mint közösségi összekötő tér

Az Északi városrész egyik legfontosabb közösségi sajátossága a zöldfelületek hálózata, amely fizikailag is összeköti a különböző városrészeket. Az Arborétum–Perint-part–Stromfeld fitnesspark vonala természetes „zöld tengelyt” alkot, amely egyszerre rekreációs, sport- és

közösségi tér. A Perint-patak menti sétányok, a szabadtéri fitnesspark és a játszótérek nemcsak fizikai kapcsolatot teremtenek a városrészek között, hanem a mindennapi közösségi találkozások helyszínei is.

A lakók gyakran említik, hogy ez a zöld összeköttetés „a városrész tüdeje és találkozópontja”: itt zajlanak a közös séták, családi programok, kutyás közösségi események és szabadtéri sporttevékenységek.

A zöld tengely tehát nemcsak környezeti érték, hanem közösségi infrastruktúra is, amelyet a jövő fejlesztéseiben érdemes tudatosan kezelni (például közösségi séták, természetismereti programok, tematikus útvonalak kialakításával).

T5. „Fiatal betelepülők és régi lakók” – a generációk közötti párbeszéd erősítése

Az északi városrész társadalmi szerkezete az elmúlt húsz évben jelentősen megváltozott. A Minerva-lakópark és a Stromfeld-lakótelep fiatal lakossága új lendületet és igényeket hozott, míg a herényi–kámoni övezetben élő régi családok stabil, hagyományörző bázist képeznek. A közösségi élet egyik kulcskérdése a generációk közötti együttműködés: hogyan lehet az idősebbek tapasztalatát és a fiatalabbak kezdeményező-készségét közös irányba terelni.

A közösségi beszélgetés során többen kiemelték, hogy a helyi programok akkor a legsikeresebbek, ha „összekötik a korosztályokat” – például közös kertészeti, sport- vagy kulturális tevékenységek révén. A Herényi Ház és az Arborétum programjai már részben betöltik ezt a szerepet, de szükség van a Stromfeld–Minerva területen is hasonló, közösségépítő kezdeményezésekre.

A generációk közötti híd megerősítése nemcsak társadalmi, hanem identitásépítő cél is: a fiatalok bevonása biztosítja a közösségi hagyományok továbbélését, az idősebbek aktív részvétele pedig a közösségi stabilitás alapja.

A feltárás tanúsága szerint az Északi városrész közösségi életét a sokféleség, a zöld térhasználat és az erős civil bázis jellemzi. A közösségi tanulságok egyértelműek: a városrésznek erőssége a hagyomány és a természetközelség, gyengesége a közösségi terek hiánya, lehetősége pedig az, hogy a régi és új lakók együtt építhetik a jövő közösségi identitását. A „többarcú városrész” éppen ettől válik Szombathely egyik legértékesebb társadalmi laboratóriumává – ahol a múlt gyökerei és a jelen kezdeményezései közösen formálják a városi közösség jövőjét.

4) Kiemelt helyszínek és mikrotörténetek

Az Északi városrész közösségi életét különösen jól jellemzi, hogy a városrész különböző építészeti és társadalmi karaktereihez sajátos közösségi terek és hagyományok kapcsolódnak. A hagyományos kertvárosi részeken a civil és kulturális örökség hordozói, míg a lakótelepi és lakóparki környezetben az új típusú közösségi pontok váltak meghatározóvá. A következő helyszínek – a városrész földrajzi és társadalmi szintjeit lefedve – szimbolikus jelentőséggel bírnak az északi városrész történeti és mai közösségi életében.

Kámoni Arborétum – történeti örökség és közösségi tér

A Kámoni Arborétum az Északi városrész legnagyobb és legismertebb közösségi értéke, amely egyszerre természeti, történeti és kulturális örökség. A botanikus kert 19. századi eredetű: alapítója, Horváth Károly 1860 körül kezdte el a növénygyűjtést és az arborétum kiépítését, amely mára országos jelentőségű dendrológiai gyűjteménnyé fejlődött. A terület 27 hektáron, több mint 3000 növényfajjal szolgálja nemcsak a tudományos és oktatási, hanem a közösségi és rekreációs célokat is.

Az Arborétum az elmúlt két évtizedben rendszeres közösségi események helyszínévé vált. Tavaszi és őszi rendezvényei több ezer látogatót vonzanak, és a természetvédelmi szemlélet mellett a közösségi részvételt is erősítik. A programok során az oktatási intézmények, civil szervezetek és lakossági csoportok egyaránt aktívan részt vesznek, így az Arborétum ma a városrész zöld identitásának központja, amely a múlt örökségét és a jelen környezettudatos szemléletét egyesíti.

Herényi Ház – a városrész kulturális központja

A Herényi Ház a Herényi Kulturális és Sportegyesület fenntartásában működik, és több mint húsz éve az északi városrész kulturális és közösségi életének meghatározó intézménye. Az épület a 20. század eleji herényi településszövet egyik jellegzetes középülete volt, amelyet a civil közösség a 2000-es évek elején újjáépített és alakított át többfunkciós kulturális központtá.

A Herényi Ház rendszeresen ad otthont kiállításoknak, előadásoknak, kézműves foglalkozásoknak, sport- és tánceseményeknek, valamint ifjúsági és időskluboknak. Kiemelt rendezvénye a minden tavasszal megrendezett Herényi Virágút, amely a város egyik legnagyobb civil fesztiválja, és amely a kertkultúra, a természet és a közösség összekapcsolására épül.

A Ház ma nemcsak intézmény, hanem szimbolikus közösségi horgony is: a városrészben élők számára egyfajta „civil otthon”, amely hidat teremt a régi herényi lakosság és az új városi betelepülők között. A Herényi Ház körül kialakult közösségi aktivitás a városrész kulturális arculatának alapja.

Stromfeld lakótelepi fitnesspark és játszótér

A Stromfeld-lakótelep központi részén, a több háztömb által körülzárt területen jött létre az utóbbi évek egyik legfontosabb közösségi fejlesztése: a fitnesspark és játszótér. A létesítmény egyszerre szolgálja a gyermekes családok, a fiatal felnőttek és az idősebb korosztályok rekreációs igényeit.

A park nemcsak sportolási lehetőséget biztosít, hanem találkozási helyszíneként is funkcionál: a délutáni és hétfégi időszakokban itt alakulnak ki azok az informális közösségi kapcsolatok, amelyek a lakótelepi élet szövetét adják. A lakók által szervezett közös programok – például családi napok, szabadtéri torna, sportbemutatók – a parkot a Stromfeld-lakótelep új „főterévé” tették.

A terület jó példája annak, hogy egy fizikai fejlesztés közösségépítő hatással is bírhat, és hogy a lakótelepi életben a közös térhasználat a társadalmi kapcsolatok alapja lehet.

Minerva lakópark közösségi tere – fiatal családok kapcsolódási pontja

A 2000-es évek elején épült Minerva lakópark a város egyik legdinamikusabban fejlődő új lakóövezete.

A társasházak és családi házak közé ékelt kis zöldterületek, parkolók és játszóterek mára a fiatal családok mindennapi találkozási pontjaivá váltak.

Bár a lakóparkban nincs hagyományos értelemben vett közösségi ház, a lakók önszerveződő módon hoztak létre helyi közösségi fórumokat – például online csoportokat, szomszédsági hírleveleket és közös rendezvényeket. A családok gyakran szerveznek gyermekprogramokat, közös kertgondozást, karácsonyi díszítéseket és szemétszedési akciókat, amelyek mind a közösségi identitás formálását szolgálják.

A Minerva lakópark tehát nemcsak új építészeti fejlesztés, hanem élő társadalmi kísérlet is arra, hogyan lehet a modern városi környezetben személyes kapcsolatokat és közösségi érzést fenntartani.

A lakópark közösségi tereinek fejlődése hosszú távon a városrész új generációinak kötődési alapjává válhat.

Az Északi városrész kiemelt helyszínei együttesen jól mutatják, hogy a közösségi élet nem kizárólag intézményi keretek között, hanem sokszor a mindennapi terek spontán használatában bontakozik ki.

A Kámoni Arborétum és a Herényi Ház a hagyományokra épülő civil aktivitás szimbólumai, míg a Stromfeld-lakótelep parkjai, a Minerva-lakópark közösségi terei a modern városi életformához illeszkedő, új közösségi gyakorlatokat képviselik. Ezek a helyszínek együtt adják az Északi városrész identitásának alapját: a természet, a civil aktivitás és a lakossági együttélés találkozását, amelyre a jövő közösségfejlesztési programjai biztonsággal építhetnek.

5) Közösségi adatgyűjtés eredményei

A 3. célterület közösségi feltárása az Északi városrész különböző lakóterületein élők tapasztalatait, véleményét és helyi tudását gyűjtötte össze. Az adatgyűjtés során közösségi interjúk, beszélgetések, kérdőíves felmérések és intézményi egyeztetések zajlottak, amelyek a városrész közösségi életének mintázatait vizsgálták. A vizsgálat egyértelműen kimutatta, hogy az Északi városrész erős civil alapokkal és természeti értékekkel rendelkezik, de a közösségi infrastruktúra fejlesztése és az együttműködési formák koordinálása további erősítést igényel.

Adatgyűjtés forrásai és módszerei

A feltárás a korábbi közösségi adatok frissítésével és bővítésével zajlott. A módszertani eszköztár több elemet kombinált:

- Közösségi interjúk: intézményvezetők, helyi civil szervezetek képviselői, a Herényi Ház és a Kámoni Arborétum programgazdái, valamint lakótelepi és lakóparki lakosok tapasztalatai.
- Közösségi beszélgetés: a lakók részvételével.
- Lakossági kérdőívek: a helyi kötődés, a közösségi aktivitás, a programok iránti igény és az információáramlás témáiban.
- Intézményi adatlapok és városi dokumentumok: az oktatási intézmények, civil szervezetek, zöldfelületi fejlesztések és kulturális programok összesített adatai.

Az adatgyűjtés eredményeit kvalitatív (szöveges visszajelzések) és kvantitatív (statisztikai arányok) módon is értékelték, a hangsúly azonban a közösségi tapasztalatok és javaslatok feltárásán volt.

Erősségek

A közösségi források egyértelműen megerősítették, hogy az Északi városrész egyik legnagyobb erőssége a civil szervezetek aktivitása és a zöld környezet értékalapú közösségi szerepe.

1. Erős civil bázis:

A Herényi Kulturális és Sportegyesület és a Kámoni Arborétumért Egyesület hosszú ideje szervez folyamatos, sokszínű programokat. Ezek nemcsak a városrész, hanem a város egészének közösségi életére is hatással vannak. A Herényi Ház és az Arborétum programjai (pl. Herényi Virágút, Arborétumi Napok) olyan események, amelyek évről évre megerősítik a helyi identitást és a civil részvételt.

2. Zöld környezet mint közösségi erőforrás:

A Gyöngyös-patak menti zöld sáv, a játszóterek, a Stromfeld fitnesspark és az Arborétum egységesen alkotják a városrész „zöld tengelyét”. Ezek a terek nemcsak rekreációs, hanem közösségi funkcióval is bírnak: a mindennapi találkozások helyszínei, ahol a lakók spontán módon kapcsolatba lépnek egymással.

3. Identitásalapú közösségek:

A herényi–kámoni térség hagyományőrző szemlélete és a lakótelepi–lakóparki lakosok helyi büszkesége együttese erős közösségi kohéziót eredményez. Az Északi városrész lakói között gyakori az „itt jó élni” élmény – a természet közelsége, a kisvárosi hangulat és a közösségi események kombinációja miatt.

Hiányok

A feltárás ugyanakkor több, hosszabb távú fejlesztési hiányterületet is azonosított. Ezek nem a közösségi aktivitás hiányából, hanem inkább az infrastruktúra és a koordináció széttagoltságából fakadnak.

1. Közösségi terek hiánya:

A Stromfeld-lakótelep és a Minerva-lakópark területén nincs önálló közösségi ház vagy klubhelyiség.

Az iskolák, sportpályák és parkok részben betöltik ezt a szerepet, de nem alkalmasak a rendszeres közösségi események szervezésére. A lakók többsége igényelné egy kisebb, helyi közösségi tér kialakítását, ahol programokat, kiállításokat vagy klubfoglalkozásokat lehetne tartani.

2. Koordinált információáramlás hiánya:

A civil szervezetek és intézmények külön-külön jól kommunikálnak, de a városrész egészét lefedő, egységes információs csatorna hiányzik. Jelenleg az eseményekről leginkább a közösségi médiából vagy plakátokról lehet értesülni, ami sok lakó számára nem elégséges. A résztvevők igénylik egy közös online és offline kommunikációs felület létrehozását, amely naprakészen gyűjti és közvetíti a helyi programokat.

3. Lakótelepi aktivitás korlátozottsága:

A Stromfeld-lakótelepen a közösségi aktivitás alacsonyabb szintű, mint a Herény–Kámon térségben. Bár a lakók nyitottak a közös programokra, a szervezett formák ritkák, és hiányzik egy olyan civil kezdeményezés, amely rendszeresen összefogná a lakótelepi lakosságot. A Minerva-lakóparkban ugyanakkor megjelentek az első önszerveződő csoportok, ami biztató alap a jövőre nézve.

Lehetőségek

Az adatgyűjtés nemcsak problémákat, hanem fejlesztési irányokat és javaslatokat is feltárt, amelyekre a jövő közösségi programjai épülhetnek.

1. Generációs együttműködések:

A városrész erőssége a generációs sokszínűség – idősek, fiatal családok és gyerekek együtt élnek, mégis kevés az átfedés a programokban. Lehetőség nyílik generációk közötti műhelyek, közös alkotóprogramok, sportesemények megszervezésére, ahol az idősek tudásátadás, a fiatalok aktivitása érvényesülhet.

2. „Stromfeld–Minerva közösségi nap”

A lakótelepi és lakóparki lakosság számára évente megrendezett közösségi nap – sportprogramokkal, kulturális eseményekkel és helyi civil bemutatkozásokkal – új hagyományt teremthetne. A rendezvény célja a közösségi háló kiterjesztése lenne a városrész déli zónájára, ahol jelenleg a közösségi részvétel kevésbé szervezett.

3. Tematikus séták és helytörténeti kiállítások:

A városrész kulturális és természeti értékei – Arborétum, Herényi Ház, Perint-part – kiválóan alkalmasak tematikus programok szervezésére. A helytörténeti séták, fotógyűjtések és időszakos kiállítások elősegíthetik, hogy a lakók jobban megismerjék a környezetüket, és erősödjön a helyi identitás.

A közösségi adatgyűjtés eredményei alapján az Északi városrész erős civil háttérrel, aktív intézményi kapcsolatokkal és értékalapú lakossági közösségekkel rendelkezik. A fő fejlesztési igények a közösségi terek, a kommunikáció és a lakótelepi részvétel megerősítésére irányulnak. A lakosság pozitívan viszonyul a részvételi kezdeményezésekhez, így a jövőbeni fejlesztéseknek nem a közösségi hajlandóság megteremtésére, hanem a szervezett lehetőségek biztosítására kell összpontosítaniuk.

A városrész jövője szempontjából a legfontosabb felismerés: az Északi városrész egyszerre örököse és újjáépítője Szombathely közösségi kultúrájának – olyan terület, ahol a hagyomány és a modern városi életforma egymást erősítve hoz létre új közösségi mintákat.

6) Ajánlások a további hasznosításhoz

Az Északi városrész közösségi feltárása során világossá vált, hogy a városrész lakói és civil szervezetei erős részvételi hajlandósággal, de korlátozott infrastrukturális háttérrel rendelkeznek.

A javaslatok célja, hogy a meglévő erőforrásokat (zöldfelület, civil hálózat, identitás, intézményi háttér) összekapcsolják a közösségfejlesztés hosszú távú fenntarthatóságával. A következő öt irány egymásra épülő, gyakorlati ajánlásokat tartalmaz a városrész jövőbeli fejlesztéséhez.

„Zöld városrész séták” – közösségi identitás a természetben keresztül

A Herényi–Kámoni térség és a Stromfeld-lakótelep közötti egyik legfontosabb összekötő elem a Gyöngyös-patak menti zöld tengely. Javasolt ennek mentén egy „Zöld városrész séták” elnevezésű tematikus programsorozat elindítása, amely a természeti környezetet közösségi élménnyé formálja.

A séták célja kettős:

- bemutatni a városrész történeti és természeti értékeit (Kámoni Arborétum, Gyöngyös-part, Stromfeld fitneszpark),
- és lehetőséget adni a lakóknak arra, hogy közösen fedezzék fel saját környezetüket.

A programhoz kapcsolódhatnak iskolai projektek, természetismereti játékok, közösségi fotógyűjtések, valamint olyan helytörténeti pontok kijelölése, ahol rövid leírás vagy QR-kód segítségével a látogatók információt kaphatnak a terület múltjáról. A séták rendszeres megszervezése erősítené a „zöld identitást”, és hidat képezne a kertvárosi és lakótelepi részek között.

Lakótelepi szomszédünnepek és sportnapok

A Stromfeld-lakótelep közösségi aktivitásának megerősítése érdekében javasolt évente megrendezett szomszédünnepek és sportnapok szervezése. Ezek a programok a háztömbi, utcai vagy park menti mikroközösségekre építenének, és egyszerre szolgálnák a találkozást, az egészséges életmódot és az identitás erősítést.

A rendezvények helyszínei lehetnek:

- a Stromfeld fitnesspark,
- a lakótelepi játszóterek,
- vagy az iskolák udvarai.

A sportnapok és szomszédünnepek célja, hogy a lakók közvetlen kapcsolatba kerüljenek egymással, és a lakótelep közösségi terei megteljenek élettel. A programokba bevonhatók a helyi iskolák, valamint a Herényi Ház és az AGORA munkatársai. A tapasztalatok szerint az ilyen típusú, alacsony költségvetésű események jelentősen növelik a helyi részvételi arányt és az együttműködés élményét.

„Herény–Kámon örökség” közösségi kiállítás

A Herényi és Kámoni városrészek gazdag hagyományvilága lehetőséget kínál egy „Herény–Kámon örökség” című közösségi kiállítás megszervezésére. A kiállítás a Herényi Házban vagy a Berzsényi Dániel Könyvtár partnerségével valósulhatna meg, és lakossági közreműködéssel gyűjtött fotók, dokumentumok és tárgyi emlékek alapján mutatná be a városrész múltját és jelenét.

A kiállítás célja:

- a helyi történeti tudás láthatóvá tétele,
- a civil szervezetek (Herényi Kulturális és Sportegyesület, Kámoni Arborétumért Egyesület) és a lakosok együttműködésének erősítése,
- valamint a fiatal generációk bevonása a helytörténeti emlékezet ápolásába.

A kiállítás később digitális formában is elérhetővé tehető lenne, csatlakozva a városi kulturális archívumhoz. Ezzel a városrész kulturális öröksége nyilvánosan is hozzáférhető tudásanyaggá válna.

Közösségi információs pont kapcsolása az AGORA KIP rendszeréhez

A közösségi adatgyűjtés egyik legfontosabb tanulsága, hogy az Északi városrészben hiányzik a koordinált információáramlás. Ennek megoldására javasolt a helyi közösségi információs pont (KIP) kialakítása, amely az AGORA Savaria Nonprofit Kft. városi hálózatához csatlakozna.

A KIP lehet fizikai és digitális formájú is:

- Fizikai pontként elhelyezhető lenne a Herényi Házban vagy a Stromfeld lakótelep központi területén (például az iskolában vagy a fitnesspark mellett),
- Online felületként pedig kapcsolódhatna a városi közösségi portálhoz.

A rendszer biztosítaná, hogy a helyi események, civil hírek, közösségi programok és pályázati lehetőségek egy közös felületen jelenjenek meg. Ezzel javulna a városrész láthatósága és a civil szervezetek közötti együttműködés.

Fiatal családok bevonása a Minerva lakópark közösségi programjaiba

A Minerva-lakóparkban élő fiatal családok fontos, de részben inaktív közösségi erőforrást képviselnek.

Számukra a helyi közösségi életbe való bevonódás jelenleg informális – jellemzően online csoportokon vagy játszótéri kapcsolatokon keresztül – történik. Ezt a közösségi potenciált érdemes tudatosan fejleszteni.

Javasolt:

- Családi délutánok és közösségi piknikek megszervezése a lakópark zöldterületein,
- Tematikus gyermekprogramok (kézműves foglalkozások, környezetvédelmi akciók, játékos várostörténeti séták) az iskolákkal együttműködésben,
- „Fiatal szülők klubja” típusú kezdeményezés indítása a Herényi Ház vagy az AGORA partnerségével.

Ezek a programok segítenék, hogy a fiatal családok aktív közösségi szereplővé váljanak, és hosszú távon megerősítenék a Minerva-lakópark társadalmi beágyazottságát a városrész egészébe.

Az ajánlások közös célja, hogy az Északi városrészben élő lakosság és civil szervezetek összekapcsolt, fenntartható közösségi hálót alkossanak. A „zöld városrész séták”, a szomszédünnepek, a helyi örökségi kiállítás, az információs pont és a fiatal családokat célzó programok egymást kiegészítő eszközök.

Ezek révén a városrész a jövőben:

- erősebb közösségi identitással,
- átláthatóbb kommunikációval,
- és rendszeres részvételi alkalmakkal rendelkezővel.

A cél nem új struktúrák létrehozása, hanem a már meglévő civil, kulturális és természeti erőforrások összehangolása és láthatóvá tétele, amely a TOP Plusz projekt hosszú távú társadalmi fenntarthatóságát biztosítja.

7) Források és hivatkozások

A történeti feltárás az Északi városrész közösségi életének dokumentált múltját és jelenlegi mintázatait vizsgálta, az önkormányzati, intézményi és civil szféra adatainak, valamint közösségi interjúk és sajtóforrások felhasználásával. A kutatás célja a városrész valós, hiteles forrásokra épülő bemutatása volt, összhangban a TOP Plusz 3.2.1–23 projekt szakmai elvárásaival.

Alapdokumentumok és fejlesztési háttér

- „TOP-3. Célterület Cselekvési Terv – Északi városrész – Stromfeld lakótelep”
A célterület fizikai lehatárolását, demográfiai adatait és intézményi hálózatát rögzítő alapidokumentum.
A terv tartalmazza az Északi városrész (Stromfeld–Minerva–Herény–Kámon) közösségi életére, erősségeire, gyengeségeire és fejlesztési szükségleteire vonatkozó elemzéseket, valamint a 2019-ben készült közösségi interjúk és felmérések összefoglalóját.
E dokumentum képezte a jelen történeti feltárás szakmai és térbeli keretét.
- „Projekt által érintett célterület közösségi tevékenységének történeti feltárása – 1. és 2. célterület”
Az első (Belváros) és második (Derkovits lakótelep) célterületek feldolgozott anyagai mintául szolgáltak a 3. célterület szerkezeti felépítéséhez és módszertanához. Ezek biztosították az egységes városi szintű megközelítést, az összehasonlíthatóságot, valamint a közösségi adatgyűjtés formai és tartalmi irányelveit.
- TOP Plusz 3.2.1–23 „Fenntartható humán fejlesztések – ESZA” pályázati felhívás
A közösségi tevékenységek történeti feltárásának, közzétételének és archiválásának kötelező elemét rögzítő országos programdokumentum.
A felhívás hangsúlyozza a közművelődési, muzeális és könyvtári partnerek bevonását, valamint a helyi közösségi tudás hosszú távú megőrzését.

Intézményi és civil szervezeti források

- Herényi Kulturális és Sportegyesület / Herényi Ház – a városrész kulturális és civil központjának dokumentumai, programnaplói, Virágút-rendezvények és egyesületi beszámolók.
Az egyesület több évtizede folyamatosan szervezi a városrész kulturális életét és közösségi eseményeit.
- Kámoni Arborétumért Egyesület – az Arborétumhoz kapcsolódó közösségi programok, természetvédelmi rendezvények és oktatási események dokumentációja.
Az intézmény a térség zöldidentitásának megőrzésében és a közösségi szemléletformálásban kulcsszereplő.
- Oktatási intézmények – a Stromfeld-lakótelep és a Herény–Kámon térség óvodái és iskolái által készített közösségi és pedagógiai programleírások, szülői közösségi kezdeményezések.

Városi és helyi források

- Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata – városfejlesztési, közösségfejlesztési és környezetvédelmi programok (különösen a zöldfelületi fejlesztések és lakóvezetési közösségi akciók dokumentumai).
- Savaria Múzeum, Smidt Múzeum, Berzsenyi Dániel Könyvtár – helytörténeti források, fényképtárak, kiadványok és korábbi városrész-leírások.

- Helyi sajtóforrások – *Nyugat.hu*, *VAOL.hu* és a *Vasi Szemle* cikkei, amelyek a Herényi Ház, a Kámoni Arborétum, a Stromfeld- és Minerva-rendezvények, valamint a közösségi fejlesztések bemutatására vonatkoznak.
- Városi közösségfejlesztési jelentések és projektértékelések – az AGORA Savaria Nonprofit Kft. belső beszámolóit és szakmai összegzéseit a TOP Plusz projekt helyi előrehaladásáról.

A fenti forráscsoportok együtt biztosítják, hogy az Északi városrész közösségi tevékenységének feltárása hiteles, több nézőpontból alátámasztott és archiválható dokumentum legyen. A városrész történeti és közösségi múltja a civil szervezetek, intézmények és lakossági közösségek együttműködésével vált hozzáférhetővé. A forrásanyagok nyilvános elérhetősége és archiválása nemcsak a projekt elszámolását szolgálja, hanem a városrész jövőbeli közösségfejlesztési és oktatási programjainak alapjául is szolgálhat.